

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. R. Kok, Soest, Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Slidrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; Ds. P. van Zonneveld, Doornspijk; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

En al het volk zag hem wandelen en God loven ... en zij werden vervuld met verbaasdheid en ontzetting over hetgeen dat hem geschied was.

Hand. 3 : 9, 10

En velen van degenen, die het Woord gehoord hadden, geloofden.

Hand. 4 : 4a

Er worden nogal eens massa-bijeenkomsten georganiseerd om zoveel mogelijk mensen te bereiken met het Evangelie. Bijeenkomsten, die worden voorbereid met een veelheid van reclame, advertenties, raambiljetten enz. Nu kan het zijn, dat dat alles op een verantwoorde wijze gebeurt en ook dat God er gebruik van wil maken en Zijn zegen niet onthoudt. Maar toch kan er in al dat opzienbarende ook een gevaar liggen, het gevaar van machtsvertoon: wij zijn er óók nog!

In de geschiedenis van de genezing van de kreupel bij de Schone Poort wordt ons iets anders getoond. Een betere en doeltreffender reclame, die niet eens geld kost of extra tijd. Er zijn andere dingen, waardoor het volk geboeid, verbaasd en ontzet wordt.

Namelijk: wanneer er echt iets gebeurt in een mensenleven; wanneer de kracht van de levende en verheerlijkte Christus openbaar wordt in de nood van een mensenleven. Die kreupel man lag zoëven nog machteloos en ellendig bij de poort te bedelen, en nu springt en danst hij, en hij looft God, omdat hij door de apostelen is verlost in de Naam van Jezus Christus, de Nazarener.

Dat feit zelf is de reclame voor de zaak des Heeren. Dat feit vestigt de aandacht op zichzelf en heeft geen reclame buiten zichzelf nodig.

Wij klagen over de grote afval onder ons volk en over het verval binnen de kerk. En er is overvloedig stof tot klagen. Al mogen wij wel toezien dat ons klagen niet goedkoop, niet vrijblijvend is, zodat wijzelf buiten schot blijven. Maar er is wel stof tot klagen. En het moge ons benauwen dat het Woord van God steeds minder beslag legt op de mens, zowel buiten als binnen de kerk.

Maar weet ge, waardoor het volk nog verbaasd en ontzet wordt? Wanneer ze u vandaag God horen loven, terwijl u gisteren nog bekend stond als gierig, onvriendelijk, egoïstisch, oneerlijk, maar nu in de Naam (dat is: door de kracht) van Christus: mild, gul, vriendelijk, waarachtig, getuigend! Er is maar één reclame (misschien geen mooi woord), er is maar één aanbeveling voor het Woord van God: dat is de daad van God in ons leven!

De kracht van Christus, verheerlijkt in en aan die kreupel man, spreekt voor zichzelf. En wanneer de schare het geheim van die wonderlijke genezing zoekt in die twee dienstknechten, Petrus en Johannes, dan weert Petrus dat heftig af en wijst alleen heen naar Jezus Christus.

En nu heeft Petrus de schoonste gelegenheid om het Woord van Christus te laten horen, omdat de schare de kracht van Christus in die verlost man ziet.

Hoe meer de wereld de kracht van God in ons ziet, des te meer en te beter zal zij naar het Woord van God willen horen.

Wanneer de wereld niets in ons bemerkt van de vernieuwende en verlossende kracht van de Heilige Geest, Die Christus verheerlijkt,

dan wendt die wereld zich geërgerd af van alleen maar vrome woorden. Alleen wie door genade wat is (een nieuw schepsel!) kan ook wat zeggen.

Welnu, ziet de wereld in ons, wat ze door ons hoort? De wereld wil zien wat ze hoort. Zou hier onze onmacht, onze aanklacht, onze schuld niet liggen?

We hebben het Pinksterfeest weer gevierd. De Heilige Geest heeft Zijn intrek genomen in de kerk om nooit meer van haar te wijken. En Hij heeft maar één doel: Christus verheerlijken, Christus gestalte doen krijgen in zondaarsharten en zondaarslevens.

Dat we in ootmoed, maar dan ook dringend en aanhoudend mogen smeken om een rijke werking van die Geest, opdat Hij als de Noorden- en Zuidenwind de hof van de kerk, van uw en mijn hart en leven moge doorwaaien. Dan zullen de vruchten openbaar worden: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid. (Galaten 5).

Dan wordt allereerst Christus Zelf verheerlijkt. In Zijn eigen werk! O, dat mijn Liefste tot Zijn hof kwame en ate Zijn (!) edele vruchten.

Het is profijtelijk voor eigen innerlijke rust en zekerheid.

De naaste wordt erdoor gesticht en onder Gods zegen voor Christus gewonnen. Zie: vraag en antwoord 86 van onze H.C.

Zouden we soms ook het gevaar kunnen lopen om eenzijdig de nadruk te leggen op de rechtvaardiging, de vergeving, de vrijpraak ten koste van de heiligmaking, zonder welke toch niemand God zal zien.

Welke is de eerste bede?

Antwoord: Uw Naam worde geheiligd. Dat is: Geef ons eerstelijk, dat wij U recht kennen, en U in al Uw werken, in welke Uw almachtigheid, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid en waarheid klaarlijk schijnt, heiligen, roemen en prijzen; daarna ook, dat wij al ons leven, gedachten, woorden en werken, alzo schikken en richten, dat Uw Naam om onzentwil niet gelasterd, maar geëerd en geprezen worde. (zondag 47 H.C.).

ds. M. Vlietstra

De tabernakel, Gods woning onder Israël

Het is naar aanleiding van hetgeen we lezen in artikel 25 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis over de „ceremoniën” van de schaduwdienst onder Israël en waarop ook de „Dordtse Leerregels” in III/IV artikel 6 wijzen, dat wij bescheidenlijk enkele hoofdzaken willen bezien en bespreken over de tabernakel, welke God tot Zijn woning heeft willen stellen tijdens Israëls woestijnreis en in Kanaän de TEMPEL als Zijn heiligdom. Ja, daarvan getuigt de Heere Zelf in Psalm 132 : 14 :

„Dit is Mijn rust tot in eeuwigheid, hier zal Ik wonen, want Ik heb ze begeerd.”

O, wat een verwaardiging is dat geweest voor Israël!

Neen, dat was niet te danken aan Israël zelf. Want wie was en bleef het in zichzelf? Dan moest de Heere klagen: „Want Mijn volk blijft hangen aan de afkering van Mij.” Hosea 11 : 7. 't Was „Een zaad der boosdoeners,” „het volk van zware ongerechtigheid.” Jes. 1 : 4.

Dat God Zijn heilige woning wilde stellen

Van de administratie

Opvallend was in de afgelopen periode dat we 6 abonnees moesten afschrijven, die allen overleden waren. Hieruit komt tot ons allen, jong en oud, de roepstem dat wij ons zouden voorbereiden, opdat we eenmaal kunnen sterven als we moeten sterven. De lege plaatsen werden weer opgevuld, doordat we 8 nieuwe abonnees konden inschrijven.

Aan giften ontvingen we f 225,-, terwijl voor de ontmoetingsdag in Slidrecht nog f 150,- werd ontvangen. Voor dit alles weer hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn. Tel. 01720 - 74202, giro 704350.

Van de Redactie

Fam. den H. te St.A. Uw brief met inhoud heb ik ontvangen. Vriendelijk dank daarvoor. Ik hoop voor een en ander te zorgen. De boekjes die u bestelde hoop ik mee te nemen wanneer ik D.V. 20 juli a.s. weer naar mijn kinderen in Canada ga.

De Kerk een Wonder en andere uitgaven. Voorzover ik dat kan nagaan bestaat er goede belangstelling voor het boek De Kerk een wonder. En er is ook vraag naar het nieuwe boek van Ds. Van der Ent over Filemon en eveneens voor het boek in gedeelten van de Catechisatielessen van Ds. van Leeuwen. Ik hoop spoedig nadere mededelingen te kunnen doen. Inmiddels worden er graag bestellingen op bovengenoemde boeken aangenomen, ook via mij.

Ontmoetingsdag te Kampen. Een kleine herinnering aan die dag kan geen kwaad. Vandaar dat we nog even wijzen op die dag, D.V. te houden op zaterdag 28 augustus a.s.

B.

onder Israël is **alleen** te verklaren uit het eeuwig WELBEHAGEN Gods! Ja, in dit opzicht geldt het ook van Israël als de kerk onder het oude Verbond: „De Kerk ... een wonder!”

En al de levende lidmaten van 's Heeren Kerk zullen 't betuigen: „Door U, door U alleen, om 't eeuwig Welbehagen!”

De tabernakel ... Gods woning tijdens de woestijnreis naar Kanaän.

In feite was zij maar als een **stipje** in die grote woestijn. 't Was immers slechts een gebouwtje van 30 bij 30 el, dat is: 15 meter lang en 5 meter breed. Een el dan berekend als 50 cm.

Ach, wát is ook Gods Kerk in het oog van de **wereld**? Toch niet anders dan een verachte fakkel! Deze kwalificatie is trouwens al heel oud. Want we lezen immers in Jeremia 30 : 17: „Het is Sion, zeggen zij, niemand vraagt naar haar.”

Zo heeft de Heere het behaagd, na Israëls verlossing uit Egypte, Zich een **woning** te doen plaatsen tot Zijn „heiligdom” onder Zijn volk. Daarin gaf Hij de bediening der verzoening, om gemeenschap met hetzelfde te hebben.

Wij willen dan in onze overdenkingen over de „Tabernakel” de volgende zaken ter sprake brengen, namelijk over:

de **bouw**;
de **inrichting** en haar **voorwerpen** (Voorhof, Heilige en Heilige der Heiligen);
en haar **diensten**.

Versta echter wel, dat we niet alles in de brede zullen uitwerken, maar trachten, 't

meer praktisch-heilshistorisch te doen. Moge de Heere 't zegenen.

Echter zij nog opgemerkt, dat men zich wachte voor „vergeestelijking” der zaken. Dat zou als een „ongeestelijk spel” kunnen aangemerkt worden.

Wel hebben we veel Geestes-licht nodig, om de heilrijke BETEKENIS van al deze ceremoniële zaken te onderscheiden.

Daartoe mogen we wel „vergelijkingen” maken, om 't met een geleerder term uit te drukken: we mogen niet „allegoriseren”, maar wel „analogiseren”. „Allegoriseren” mag alleen de HEILIGE GEEST doen. Een voorbeeld hiervan vinden we in de brief aan de Galaten, hoofdstuk 4, waar de apostel spreekt over de tweeërlei kinderen van Abraham, een uit de dienstmaagd en een uit de vrije. En dan lezen we in vers 24:

„Hetwelk dingen zijn, die andere beduiding hebben. Want deze zijn de twee verbonden: het eene van de berg Sinaï, tot dienstbaarheid barend, hetwelk is Hagar. Want dit, namelijk Hagar, is Sinaï, een berg in Arabië, en komt overeen met Jeruzalem, dat nu is.”

Maar voor wij tot de eigenlijke behandeling van ons onderwerp overgaan, willen we nog op een zaak wijzen, namelijk, die verband houdt met de zo vaak voorkomende vraag: Waarom heeft de Heere al die ceremoniële zaken en diensten in Zijn Woord doen bewaard blijven? Ze zijn toch vervuld door Christus! Bovendien is er niets overgebleven van de tabernakel en de latere tempel. Zij zal ook nooit meer herbouwd worden en al de diensten weer volkomen hersteld.

Welu, we lezen dan ook in artikel 25 van de Ned. Gel. Bel.:

„Wij geloven dat de ceremoniën en figuren der wet opgehouden hebben met de komst van Christus, en dat alle schaduwen een einde genomen hebben; alzo dat het gebruik daarvan onder de christenen weggenomen moet worden.”

Toch blijkt ook uit hetzelfde artikel 25, dat de Heere het in Zijn aanbiddelijke wijsheid noodzakelijk heeft geacht, heel die schaduw-dienst van het Oude Testament te doen bewaard blijven. Hoor maar:

„Nochtans blijft ons de waarheid en substantie daarvan in Christus Jezus, in dewelken zij haar vervulling hebben.”

En:

„Intussen gebruiken wij nog de getuigenissen, genomen uit de Wet en de Profeten, om ons in het Evangelie te bevestigen, en ook om ons leven te reguleren, in alle eerbaarheid, tot Gods eer, volgens Zijn wil.”

Duidelijk taal van onze vaders. Ja, ook in de „Dordtse Leerregels”. Zij laten dat duidelijk uitkomen in hoofdstuk III/IV, artikel VI (2e gedeelte):

„Welke is het Evangelie van de Messias, waardoor het God behaagd heeft de gelovige mensen, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament, zalig te maken.”

En verder in artikel VII:

„Deze verborgenheid van Zijn wil heeft God in het Oude Testament aan weinigen ontdekt, doch in het Nieuwe Testament (het onderscheid der volken nu weggenomen zijnde) heeft Hij haar aan meer mensen geopenbaard.”

Er is dus wel „onderscheiding” tussen de Oude en de Nieuwe bedeling, maar geen principiële „scheiding”.

Want hoe rijk blijft heel de ceremoniële tabernakeldienst en later die van de tempel heenwijzen naar de bediening en het werk van Christus. Ja, wat kostelijk ligt dat alles erin verklaard.

Vandaar is het, dat het Evangelie in feite niet begint bij Mattheus, maar bij GENESIS drie. Wel bij Mattheus wat de „vervulling” betreft, maar in de „belofte” bij Genesis drie, in de moederbelofte.

Zie, daarom heeft de Heere al die ceremoniën en schaduwbeelden doen bewaard blijven in Zijn Woord!

Duidelijk vinden we dat ook aangegeven in onze „Heidelberger” en wel in de vraag van Zondag 6, waarin het gaat over de beide „naturen” van Christus: „Waaruit weet ge dat? En dan luidt het antwoord heel positief: „Uit het heilig Evangelie, hetwelk God Zelf eerstelijk in het Paradijs heeft geopenbaard, en daarna door de heilige patriarchen en profeten laten verkondigen, en door de offeranden en andere ceremoniën der wet laten voorbeelden, en ten laatste door Zijn eniggeboren Zoon vervuld.”

Zien we dan ook niet heel duidelijk het werk van Christus verklaard in de Hebreënbrieff uit de ceremoniële dienst van Israël?

En hebben al de vromen uit het Oude Testament niet dezelfde weg bewandeld om zalig te worden, namelijk, door het geloofszicht op Christus?

En nu tracht men nog wel als een motief aan te geven om het Oude Testament opzij te leggen, althans minder te stellen, door op te merken, dat toch die Oudtestamentische cultus maar een lastige dienst was en een zwaar juk.

Ja, dat was wel zo voor degenen, die haar als een wettische betrachtning onderhielden, zoals later zelfs de gelovige farizeën voorstonden, blijkens de strijd, die zich voordeed in de Jeruzalemse Gemeente over het vasthouden aan de besnijdenis en de onderhouding van de Wet en waarover zelfs grote twisting ontstond op de Kerkvergadering te Jeruzalem. Zie Hand. 15.

Ja, dat farizeïstisch juk, dat men oplegde, was geheel in strijd met Gods instellingen zelf. Want dat bedielden die beslist niet.

Zeker, „Door de wet is de kennis der zonde” schrijft de apostel. De Wet heeft een verdoemende kracht voor degenen, die onder haar vloek liggen en die toch proberen haar te onderhouden.

O, dat de Heilige Geest de bekommerde kerk hierover licht gawe en haar doe sterven aan al die pogingen als zo even genoeemd, om dan met Paulus te mogen getuigen:

„Ik ben door de Wet der Wet gestorven, opdat ik Gode leven zou.” (Galaten 2 : 19).

En dat is vrucht alleen van Gods eeuwige BARMHARTIGHEID en LIEFDE!

v.L.

De scheur in de muur

3. Herstel.

Er is verwachting! Weinig is er overgebleven van Juda. Overgelaten is het als een mast op de top van een berg en als een banier op een heuvel. Het is gelukkig niet het laatste woord, dat Jesaja in de naam des Heeren moet spreken. In dit gedeelte wordt niet alleen het oordeel gebodschapt in de ineenstortende muur, maar ook het herstel door Gods genade. De Heere gaat verder met het kleine overblijfsel dat in wederkeer en rust behoudenis zoekt. Het betrouwen op de hulp van Egypte heeft alleen maar bittere ontgoocheling gebracht. Maar de Heere neemt het op voor Zijn volk. Hij geeft herstel en zal niet beschamen.

Op zo'n sprekende wijze mag Jesaja spreken over dat herstel. Jesaja 30 is een hoofdstuk van gericht én genade. Zeldzaam schoon zijn de beloften, die de Heere door Zijn profeet laat vertolken. Ze stapelen zich als het ware op na het 18e vers. Vandaag wil men wel de éénheid van de richtsaankondiging in het eerste gedeelte van Jesaja 30 en het genadig herstel in het tweede gedeelte ontkennen. Als je het geloven mag dan gaat het hier om enkele beloften, die hier „zo maar” tussen gezet zijn. Och, er blijft van Gods Woord niets over als je naar veel exegeten van vandaag moet luisteren. De boodschap van gericht en genade zou dan verdwijnen. Maar het is niet zo. Hier is een duidelijke eenheid. Denk eens aan het eind van vers 18: welgelukzalig zijn die allen, die Hem verwachten. Dat zijn zij, die door Gods ontferming geleerd hebben wat de Heere Zelf gezegd heeft: door wederkering en rust zult gijlieden behouden worden, in stilheid en vertrouwen zal uw sterkte zijn.

Het gaat er nu niet om, dat we dit gehele gedeelte zullen zien. Maar wel willen we de lijn van het herstel, dat God geeft, even doortrekken.

Het gaat van God uit. Daar begint de wending hiermee. „En daarom zal de Heere wachten, opdat Hij u genadig zij...” Wat een wonderlijk woord is dat. Onbegrijpelijk. In de toorn gedenkt Hij des ontfemmens. Hij kan het niet hebben dat Zijn erfdeel ten onder gaat. Zijn onveranderlijke beloften blijft Hij getrouw. Hij ziet uit naar de gelegenheid om genade te bewijzen. Hij wacht om het genadig te zijn. Wat een wond're zaak is dat. Hoe spreekt het van Zijn nameloze liefde. Van Zijn oneindige ontferming. En die liefde en ontferming betoont Hij aan allen die Hem verwachten. Dat zijn degenen die in de nood tot God leerden roepen. Dat doen ze niet uit zichzelf. Dat is vrucht van Gods genade. Die

kunnen het niet meer verwachten van Egypte. Die leren hun eigen schuld zien en roepen om genade. Aan hen zal de Heere genade bewijzen. Maar dan staat hier Zijn wachten vóórop. Het gaat van Hem uit; Hij is de Ontfermer. Hij kan niet vanwege Zichzelf van Zijn Verbond af.

En dan zien we hier het herstel getekend. We stippen het maar even aan. Eerst vers 19.

Genade wordt bewezen te Jeruzalem. Jeruzalem is de plaats waar de altaren staan, waar het bloed vloede en het volk vergaderd werd. Daar zal het wenende volk vertroost worden. Het zal ervaren dat de Heere hoort naar de stem van het gebed. Ziet, dat spreekt van het herstel van Gods Kerk. Dan wil de Heere in Zijn huis genade bewijzen. Dan gaat er kracht van de prediking uit. Niet alleen ontdekkende kracht, maar ook vertroostende kracht. Dan wil Hij door Zijn Geest en Woord Zijn volk vertroosten in Sion. Dat wil Hij vandaag nog doen. In de weg der bekering wil Hij zijn wonderen weer openbaren in het midden van Zijn erfdeel.

Er zal een wandelen komen in de wegen des Heeren. Lees vers 21 eens: „en uw oren zullen horen het woord desgenen die achter u is, zeggende: dit is de weg, wandelt in dezelve.”

De onderwijzing door Zijn Woord zal de Heere weergeven in het midden van Zijn erfdeel. Nee, dat is geen onderwijs dat „zweeft”. Dat kunnen we vandaag zoveel horen. Dan wordt geen rechte geestelijke leiding gegeven. Dan wordt niet van de wereld der zonde afgewezen, maar predikt men een weg tussen de kerk en wereld. Maar hier klinkt het: dit is de weg, wandelt in dezelve. Dan wordt er gewaarschuwd om niet af te wijken naar rechts en naar links. Dat is het onderwijs dat maant tot bekering, tot het wandelen in de wegen des Heeren. Let er op hoe dat hier als een belofte staat. Dat zal de Heere weer geven en dat zal vrucht dragen.

Afscheid zal er komen van de afgoden, zie vers 22. Er staat hier dat ze de zilveren gesneden beelden en de gouden gegoten beelden zullen wegwerpen „gelijk een maan-stondig kleeft”. Ze zullen tot die beelden zeggen: henen uit. We zouden hier ook kunnen vertalen: weg ermee! Ze kunnen geen plaats meer hebben in het leven van het door genade herstellende Sion. Hier wordt ook de doorwerkende kracht van de bekering getekend in het erfdeel des Heeren. Dat mag vandaag zeker wel spreken. Wat een afgoden zijn er niet, die ook door kerkmensen omhelsd worden. Er is bij velen een machteloosheid om er van verlost te worden. Maar, waar God doorwerkt met Zijn genade, daar wordt het anders. Daar kunnen de afgoden niet blijven staan in onze huizen en gezinnen. Daar moeten ze weg. Dat is niet maar een wettisch streven om het anders te maken. Daar komt in de regel niet veel van terecht. Zeker er is de roeping om de afgoden te weren. Maar ze verdwijnen pas door de doorwerkende kracht van Gods genade. Wat een voorrecht dat er belofte is, die de Heere waarmaakt door de eeuwen heen.

Ja, het loopt er op uit dat de Heere de breuk van Zijn volk zal verbinden en de wonde, waarmee het geslagen is, zal genezen. Hij kastijdt niet eindeloos, maar herstelt.

Die beloften hebben vandaag nog kracht! Ze boodschappen niet maar Juda's herstel, ze spreken van het herstel van de Kerk des Heeren door de eeuwen heen. En dat in Hem. Wiens Naam het ware geloof in Jesaja 30 leest: de Heere Jezus Christus. Om Hem wacht God om genadig te zijn. Hij heeft Zich de ellende van Zijn erfdeel aangetrokken. Hij is de Knecht des Heeren, Die medelijden gehad heeft met Sions gruis. De grote scheur in de muur is door Zijn Borgleven heengegaan. Hij heeft Zich gesteld in de breuk. Zich gegeven voor de misdaad Zijns volks. Hij heeft betaald voor de schuld. Hij is opgestaan uit het graf om nu door Zijn opstandingskracht Zijn Kerk te gaan bouwen. Om al die beloften waar te maken voor Zijn Sion.

Dan is er hoop voor die vanwege de scheur in eigen leven om God leerden roepen. Behoort u er toe door Gods genade? Ziet u uit naar de Heere? Ze kunnen het vaak niet begrijpen hoe het nog moet. Maar Hij wacht om u genadig te zijn. Om u te troosten door de kracht van het werk van Christus.

Dan is er hoop voor de Kerk des Heeren. Ook in 1982. Telkens en zeker in deze tijd dringt het beeld van de scheur in de muur zich op, lijkt er niets van over te blijven dan een mast op de top van een berg en een banier op een

heuvel. Wat is er vaak weinig te zien van de doorwerking der Goddelijke beloften. Maar om en in de Koning van de Kerk Zelf wordt het tóch waar dat de Heere Zijn Kerk zal vergaderen en zegenen.

„Wat winden dat er waaien
Wat regen dat er plast
Het hoog gebouw van Sion
Staat onbeweeglijk vast!”

D. Slagboom

Donkere wolken

3

Ds. Slagboom heeft in zijn artikelen in ons blad, getiteld: Om het Liedboek, duidelijk laten uitkomen hoe onze vaders gedacht hebben over de betekenis van de psalmen voor de eredienst.

Prof. P. Biesterveld schrijft over dezelfde zaak in zijn werk: Het Gereformeerde Kerkboek. We willen daar iets uit overnemen uit hoofdstuk II: De Psalmberijming. Hij schrijft op bladzijde 49 aldus:

De Synode van Dordrecht bracht beslissing in eene andere quaestie.

De vraag was door drie provinciën (Zuid-Holland, Gelderland en Overijssel) ter Synodale tafel gebracht of niet eene nadere bepaling nodig ware betreffende de liederen, die behalve de Psalmen in de kerken werden gebruikt. Reeds was op verschillende Synoden deze vraag beslist in den zin zooals hier boven is aangegeven, dat in de godsdienst-oefeningen niets gezongen dient te worden, dan wat uit Gods Woord in berijming is gebracht. Zoo hadden Dordt 1574, 1578, Middelburg 1581 en 's Hage 1586 besloten. In het Noorden echter was men allerlei gezangen blijven zingen, naast de Psalmen. In Utrecht had men getracht een bundel van 58 gezangen in te voeren; en trouwens hadden de Synoden voornoemd wel het beginsel uitgesproken, dat men alleen de Psalmen en de Gezangen aan de Schrift ontleend zou zingen, maar niet opgesomd welke deze laatste gezangen zou waren.

De Synode besloot in Sessie 162: „In de kerken zullen alleen de 150 Psalmen Davids, de thien geboden, het Vader onse, de twaelf articul des gheloofs, de lofsanghen Mariae, Zachariae ende Simeonis gesonghen worden. T' gezangh, O Godt die onse Vader bist etc. wort inde vryheyt der kerken ghestelt, om het selve te ghebruyken ofte na te laten. Alle andere gesangen zal men uyt de kercken weeren, ende daarder enighe alrede ingevoert zyn, salmen deselve mette ghevoechlyckste middelen afstellen”. Dit is art. 69 van de Dordtse Kerkenorde. Hiermee is voor ons, die onder vigeur van deze kerkenorde leven deze quaestie beslist, tenzij eene Synode, **wat echter niet te verwachten of te hopen is, anders besloot.**

Het overlaten aan de kerken om den Bedezang voor de predicatie al dan niet te gebruiken, is eene concessie aan de praktijk, die beter ware niet gedaan, omdat later de voorstanders van gezangen zich hieraan hebben vastgeklemd, om uitbreiding van het aantal goed te heeten.

Over de liederen voor huiselijk gebruik sprak de Synode van zelf niet. Maar in onze kerken mogen eigenlijk alleen bovengenoemde liederen worden gezongen, en moeten ook zelfs de Avondzang en de laatste ingevoegde Morgenzang, zoowel als de zang voor en na den eten, tot de huiselijke en niet tot de kerkelijke liederen gerekend mogen worden. **En deze beslissing der Synode was uitmuntend. Gezangen niet regelrecht aan de Schrift ontleend moeten niet in de kerk, wel in het gezin, gebruikt worden. De majesteit van Gods Woord spreke steeds in de samenkomsten der gemeente. Bovendien bleek het altijd, dat „de Gezangen” waar zij in gebruik kwamen de Psalmen verdrongen, en is het altijd een veeg teeken te achten, dat de warme voorstanders van gezangen gewoonlijk werden gevonden in de kringen van hen, die niet of minder zuiver waren in de leer. Zoo dweepten ten onzent vooral de Groninger School en het Modernisme met de gezangen.**

Gezangen zijn meestal ingevoerd om de Psalmen te verdringen; in allen gevalle was dit gewoonlijk van hun gebruik het gevolg. Blijf het de eer der Gereformeerden, dat zij de rechte betekenis van de Psalmen voor de godsdienst-oefeningen hebben verstaan, en eene Psalm die rijk zijn, als bij geen andere kerkengroep wordt gevonden.

Zo schreef Prof. Biesterveld in 1903. Hij was hoofdleraar aan de theologische hogeschool van de Gereformeerde Kerken. Hij stierf in 1908, nog in de kracht van zijn leven. Wat hij niet verwacht en niet gehoopt heeft is wel gebeurd. Men heeft niet naar zijn waarschuwend stem gehoord. Wij weten enigszins hoe het nu in de kerken gesteld is, die hij met zijn rijke gaven gediend heeft.

En nu is het zover gekomen, dat ook onze kerken op het punt staan om van de koers der vaders af te wijken. Dat is een veeg teken, om met Prof. Biesterveld te spreken. We hebben gedeelten vet laten drukken om daarop bijzondere nadruk te leggen.

Donkere wolken hangen er boven onze kerken. Zullen deze zich ontlasten of overdrijven? Dat laatste kan alleen wanneer er een wederkeer tot de Heere komt, gemeenschappelijk en persoonlijk. Dan komt er ook het gebed:

Herdenk de trouw, aan ons voorheen betoond;

Denk aan Uw volk, door U van ouds verkregen.

Denk aan Uw erf, het voorwerp van Uw zegen.

Aan Zions berg, waar G'eertijds hebt gewoond.

B.

Groet of Zegen?

Deze vraag is de laatste tijd in diverse kerkbladen meerdere malen besproken. De vraag namelijk: of na het votum van de vraag namelijk: of na het votum de predikant de zegen op de gemeente legt of dat het hier alleen maar om een begroeting van de gemeente gaat. In het eerste geval heft hij beide handen op, in het tweede volstaat hij met het opheffen van één hand.

Dit laatste veroorzaakt nog al eens wat onnodige verontrusting in de kerken. In een Hervormd Weekblad is vorig jaar hierover een hele discussie ontbrand, waarbij de meningen nogal verdeeld waren.

Sommigen voelden zich terecht bezwaard en konden zich niet langer onder het gehoor van een bepaalde predikant begeven die tot het opheffen van één hand was overgegaan. Hierbij vraag je je wel eens af: waarom nieuwe elementen in de liturgie ingevoerd die de gemeente verontrusten?

Het neemt de concentratie op de bediening des Woords zo gauw weg. En nu weten we wel dat het in de eerste plaats om de rechte prediking, om de zuivere bediening van Gods Woord gaat, maar het zijn beslist geen bijkomstigheden hoe de eredienst begint.

Gaat het hier alleen om een groet dan is een armzwaai, zoals bij ons gebruikelijk, al voldoende. Een uitgestrekte arm doet vooral de ouderen onder ons aan de bezettingstijd denken.

Ds. F. Mul, vrijgemaakt predikant, merkt naar aanleiding hiervan op: „als de aanvangs-gezen eigenlijk geen zegen zou zijn, doch slechts een groet, dan kan het opheffen van de hand evengoed vervallen.” (de Reformatie 17.3.79). De vraag kan hierbij gesteld worden, waarom sluiten wij de ogen bij een groet, waarom groet de gemeente niet terug?

Wij citeren nog even de hiervoor genoemde predikant: „We zijn van oordeel dat vanuit de permanente „zegenstroom” van Christus bij Zijn hemelvaart het recht kan afgeleid worden door de ambtsdrager om zowel bij de aanvang van de eredienst als ook aan het eind van de dienst de zegen op de gemeente te leggen. De zegen van Christus, dus de zegen van God, is er altijd. Die zegen is er direct bij de aanvang van de dienst; die zegen blijft tijdens de dienst; en die zegen blijft bij „het uitgaan” van de kerk.”

Nu is er natuurlijk heel wat meer van te zeggen o.a. wat leert de Schrift ons dienaangaande. We denken b.v. aan de aanhef van Paulus' brieven, Openbaring 1: 4, 5 enz. Hoe zijn bepaalde formules in de liturgie der reformatorische kerken gekomen? Wat leert ons de Synode van Dordt en hoe dachten de Hervormers er over?

Wij hopen D.V. een volgende keer hier nader op in te gaan en besluiten ter inleiding met een citaat uit de „Reformatie” van 13.3.1982 van ds. J.M. Goedhart, overgenomen uit de „Geref. Kerkbode voor Groningen, Friesland en Drenthe”:

„Goede morgen broeders en zusters”.

„Nadat zij de kansel of de kathedra opgegaan

zijn begroeten sommige predikanten de voor de dienst des Woords samengekomen gemeente met zo'n groet als in het opschrift van het artikel geciteerd. Uiteraard wisselend naargelang het een morgen-, een middag- of een avonddienst betreft. Sommige jonge(re) predikanten doen dat, naar we vernemen, hoewel we niet eens precies weten wie allemaal, wat het ons gemakkelijker maakt erover te schrijven. Ook een enkele oudere doet het soms, weten we.

Waarom doen zij dat?

Komt de dominee in de dienst des Woords met de gemeente samen? Dat zou men kunnen gaan denken. Anders zou hij de gemeente niet apart behoeven te groeten. Waar mensen **elkaar** ontmoeten, daar begroeten zij **elkaar** ook, als het goed is.

Maar als dát hier het geval was, dan zouden alle gemeenteleden elkáár moeten gaan begroeten. Niet alleen de dominee de gemeente, maar ook de gemeente de dominee. En de gemeenteleden ook elkaar onderling.

We zien dat al gebeuren in een gemeente als die te Leek-Roden met zo'n 650 kerkgangers! Dát zou een tijd nemen! We mochten wel een uur eerder samenkomen dan we nu doen. Want het is toch zo dat in zo'n kerkdienst niet alleen de dominee de gemeente ontmoet, maar ook de gemeente de dominee.

En de leden van de gemeente ontmoeten daar ook elkáár. Ze hebben elkaar misschien een week lang niet gezien.

Maar daarom gaat het niet in een kerkdienst. In zo'n dienst des Woords gaat het er niet om dat de dominee de gemeente ontmoet en de gemeente de dominee en dat daarin de gemeenteleden elkaar ontmoeten. **Doch het gaat er om dat in zo'n dienst de gemeente haar Heere ontmoet!** In een dienst des Woords komt de predikant niet met de gemeente samen. Maar daarin komt de predikant samen met de gemeente **met de Heere** samen. En bij die ontmoeting **begroet de Heere zijn gemeente en de gemeente haar Heere.**

Wat nu die begroeting betreft merkt Ds. Goedhart verder nog op: daar moet niemand tussen-komen. Daar moet de dominee niet tussen komen met zijn persoonlijke groet. Die is bij die ontmoeting van geen enkel belang en van geen enkel nut. De dominee kan de gemeente vaak genoeg ontmoeten. Hij besluit zijn beschouwing over dat groeten met:

„Zulk een persoonlijk groeten dunkt ons een wat naar beneden halen van de Dienst des Woords, van de samenkomst van de gemeente met haar Heere. Laat men dat dan ook achterwege laten.”

Nu zou ik hieraan persoonlijk willen toevoegen dat over het ontmoeten van de gemeente met háár Heere en omgekeerd, dat de Heere Zijn gemeente ontmoet, het nodige onderscheid betracht dient te worden.

We kunnen ons dienaangaande heel goed vinden in hetgeen Ds. I. Kievit hierover opmerkt in „Tweeërlei kinderen des Verbonds”, p. 74/75:

„De brief, 1 Cor. 1:2, is gericht tot de gemeente Gods, de ware Kerk ter plaatse. De Kerk is naar haar innerlijk wezen een geestelijk gezelschap van ware christgelovigen.

Wil dat nu zeggen dat in de gemeente geen ongelovigen, hypocrieten en historisch gelovigen waren? Natuurlijk niet. Het tegendeel is openbaar.

Wanneer we hoofdstuk 10 nagaan, blijkt wel overduidelijk dat Paulus allerm minst allen die tot de gemeente behoren, in de Kerk zijn, beschouwt als ware kinderen Gods, zie b.v. de verzen 1-5.”

Dit onderscheid wordt m.i. in vrijgemaakte kringen onvoldoende beklemtoond, doch dit is een onderwerp apart.

A.B.

Jaarboek 1982

Er is weer een jaarboek van de Chr. Geref. kerken in Nederland verschenen. Het is een heel werk om zo'n jaarboek samen te stellen. Er kan wel gebruik gemaakt worden van allerlei gegevens uit een vorig jaarboek, maar er komen veel mutaties voor, die nauwkeurig moeten worden verwerkt. Het is gelukkig dat er mensen zijn, die zich voor zulke arbeid willen inspannen. Er komen zo gegevens beschikbaar, die voor velen onmisbaar zijn, die in het kerkelijke leven

een plaats innemen of daarin belang stellen. De samenstellers zullen zeker hun best doen om het jaarboek bij de verschijning helemaal bij te doen zijn. Dat neemt niet weg dat een jaarboek nooit geheel en blijvend de werkelijkheid weergeeft, want van week tot week komen er mutaties voor.

Het boek bevat vele gegevens. Die hoeven we niet op te sommen. Alles wat van enig belang kan zijn is in het jaarboek te vinden.

Er komen ook statistieken in voor. Daaruit blijkt, dat er op 1 januari jl. 75371 personen als lid of dooplid tot onze kerken behoorden; dat is 286 personen meer dan een jaar tevoren. Er hebben veel overgangen plaats van onze naar andere kerken: 1163 leden en doopleden kwamen uit andere kerken en 1045 leden en doopleden gingen naar andere kerken.

Dit verschijnsel doet zich alle jaren voor. Als we dat voor ogen houden komt de vraag op: hoeveel mensen zijn er nu werkelijk van huis uit en principieel Chr. Gereformeerd?

We vermoeden dat dit percentage niet zo heel groot is. Wanneer een gemeente in hoofdzaak bestaat uit de autochtone bevolking en de samenstelling wat stabiel is, kan het percentage hoger zijn. Maar als we denken aan gemeenten, die uit een moedergemeente zijn voortgekomen, is de groei te danken aan allerlei mensen die uit een andere kerk overkomen. Groei wordt ook wel veroorzaakt wanneer een gemeente een predikant krijgt, die mensen van buiten aantrekt. Dat zal ook wel eens gepaard gaan met het vertrek van mensen die het met de gang van zaken niet eens zijn. Het komt eveneens voor, zoals we meermalen vernamen, dat mensen die naar elders verhuizen niet in de nieuwe woonplaats lid worden maar in een gemeente die ergens in de omtrek ligt. Ook wel dat men zich bij een andere kerk aansluit. En allerlei andere situaties kunnen voorkomen.

Het zou nuttig zijn om eens een onderzoek door een deskundige te doen instellen. Die zou dan ook een paar gemeenten moeten doorlichten. We zouden dan antwoord kunnen krijgen op allerlei vragen die voor de kerk en voor het kerkelijk leven van belang zijn.

Vroeger ging er van de prediking veel meer werfkracht uit dan tegenwoordig. Nu horen we van het tegenovergestelde. We signaleren hier geen onbekende feiten. Deze mogen wel tot bezinning brengen.

De gegevens omtrent de Free Reformed Church of North America zijn niet geheel bijgewerkt. Fort Langley staat als vacant aangegeven, maar daar staat al vele maanden Ds. P. van der Meijden, die in het jaarboek nog als predikant van Vineland geboekt staat. Vineland is nu vacant. Ook London. Ds. J. Overduin heeft in laatstgenoemde gemeente gestaan, maar is al enige maanden geleden met emeritaat gegaan. Blijkbaar zijn geen gegevens gevraagd van iemand uit de Free Reformed Church.

Het jaarboek bevat een lezenswaardig artikel van Ds. M. Drayer, getiteld Het jaar 1981. Daarin schenkt hij ook aandacht aan de plaatselijke kerken. Hij schrijft dan:

Maar dan beginnen we wel met de plaatselijke kerken. Immers als er iets van „heiligung” zichtbaar moet worden, dan moet het daar zijn. Sinds er jaaroverzichten in onze jaarboeken zijn opgenomen, zal er met meer of minder klem zijn betoogd dat in de plaatselijke kerk het hart van het kerkelijke leven klopt. Op de een of andere manier werd dat in bijna elk jaaroverzicht benadrukt. En terecht! Maar dat dat hart soms wonderlijke slagen kan maken, kon ook elke keer weer geconstateerd worden. Of komt het niet in de buurt van een hartinfarct wanneer tot tweemaal toe verleden jaar over „gesloten kansels” gesproken werd? Zowel Ds. P. Beekhuis als prof. dr. W.H. Velema constateerden in een interview dat „infarct”. Dat wijst niet bepaald op een overmaat van heiligung, ook als overigens de diagnose moge verschillen. Wanneer zo’n sluiting dan praktisch het gevolg is van een „lichtelijk en onverhoord oordelen”, is de therapie van de eerlijke ontmoeting en het open gesprek nauwelijks toe te passen, gesteld dat dit „infarct” als een kwaal wordt onderkend en genezing wordt gewenst. Velen hebben ermee leren leven! Maar persoonlijk en vooral binnen een gemeente kan deze kwaal verlamdend werken, zodat soms een hartverlamming wordt gevreesd. Ook al stemmen deze symptomen verdrietig en kunnen de oorzaken vrij diep liggen — doorgaans

evenwel nogal aan de oppervlakte van uiterlijkheden en bijkomstigheden — dit neemt niet weg dat plaatselijk het hart van de kerk klopt in de samenkomsten van de gemeente, het samenzijn in gebed, gezangen offer onder de bediening van het Woord, om in wederzijdse dienst (diaconia) in het leven, in deze wereld te staan als een „zoutend zout en een lichtend licht”. Die klop laat zich niet zo gemakkelijk registreren. Het gaat immers om de ontmoeting van de rijke Christus en de arme zondaar en wat dat inhoudt voor de totaliteit van het leven. En wie zal dat in mensenwoorden vatten? De klop van het hart kan zwak zijn, infarct en verlamming kunnen machteloos maken, maar waar die ontmoeting realiteit is, ontdaan van alle overwoekeringen, daar blijft het leven kloppen in de plaatselijke gemeente, en blijft de hoop op genezing, en zeker op „de voltooiing van de geschiedenis”.

Ds. Draijer constateert hier duidelijk feiten, die laten zien dat de heiligung er niet is zoals die er moest zijn. We mogen de heiligung niet los zien van de rechtvaardiging en deze niet van wedergeboorte en bekering. We moeten veel meer met deze werkelijkheid rekening houden, dat de kerk niet bestaat uit heiligen of nagenoeg geheel bestaat uit heiligen. Natuurlijk wel de kerk als lichaam van Christus, maar niet zoals de kerk zich aan ons vertoont. Het getal dergenen die de genade Gods in Christus deelachtig zijn is altijd gering geweest vergeleken bij de grote massa die zich bij de kerk voegt. We kunnen dat vinden in Gods Woord. Het verbondsvolk toonde steeds weer geen lust te hebben om de Heere te vrezen. De Heere zorgde voor een overblijfsel naar de verkiezing der genade. De noodzaak van de wedergeboorte als een krachtadig werk van Gods Geest moet de rechte plaats in de bearbeiding van mensenkinderen hebben of weer krijgen. De Heere Jezus begon ermee toen Nicodemus in de nacht tot Hem kwam. Zonder wedergeboorte zal niemand in het koninkrijk Gods kunnen ingaan en dan is er ook geen sprake van heiligung.

Wanneer overal in den lande over deze en andere zaken gelijk gedacht werd zou er veel meer eenheid gevonden worden. En als er meer het werk van Gods Geest gevonden zou worden, zou er veel meer eenheid zijn. Maar onze stellige overtuiging zouden dan ook al die vernieuwingen worden afgeschaft en zou er een algemene terugkeer zijn tot de praktijk der godzaligheid.

Naar onze mening zouden er dan niet langer pogingen worden aangewend om met de Ned. Geref. kerk tot overeenstemming te komen. Als zij eensgeestes met ons waren geweest zouden zij niet gekomen zijn tot aparte kerkstichting. Dan had men zich als een enig man bij ons gevoegd. Nu is de situatie zo, dat een deel van onze kerken uitzielt naar de dag waarop een vereniging tot stand kan komen en een ander deel die dag met vreze tegemoet ziet. Het is veel beter, dat de boot wordt afgehouden. Ja, zal iemand zeggen, maar Christus bidt toch om de eenheid van de Zijnen en dan moeten wij toch die eenheid zoeken, zoveel als in ons vermogen is. Dan vergeet men, dat die eenheid er is onder allen die de Heere toebehoren. Dat gebed is verhoord. Er zijn allerlei kerkelijke groeperingen en er zijn allerlei inzichten die niet gemeenschappelijk zijn, maar toch kunnen we belijden te geloven dat er is een heilige algemene christelijke kerk.

We zouden meer uit het artikel van Ds. Drayer kunnen aanhalen, maar laat het bovenstaande genoeg zijn.

Ds. J.H. Velema schreef ook een belangrijk artikel over: Nog Christelijk Gereformeerd na negentig jaar? Dit artikel gaat over het bestaan en voortbestaan van onze kerken. Na alles wat we hierboven schreven hoeven we niet afzonderlijk op dit artikel in te gaan. We willen slechts vermelden wat de schrijver als roeping van onze kerken ziet. Hij zegt aan het slot van zijn artikel het volgende:

Doch dit betekent wel een grootse roeping. (Dit slaat terug op de uitspraak, dat we gezien de huidige kerkelijke situatie toch nog het best christelijk gereformeerd kunnen zijn). De kracht van de Chr. Geref. kerk sinds 1834 is geweest haar schriftuurlijke geestelijke prediking, want daarin kristalliseert zich het leven naar Schrift en belijdenis, dat daardoor ook wordt gefundeerd. Als dat kracht niet meer zou zijn of steeds minder zou worden, dan vervalt niet het bestaansrecht, maar wel de bestaansreden van onze Chr.

Geref. kerken. In het opscherpen van elkaar om deze roeping te vervullen zullen we meer dan ooit bezig moeten zijn. Kerk zijn is geen zaak van toeval en willekeur, maar heilige ernst. Dat was het voor onze bezwaarde vaders in 1892. Dat moge het voor ons, hun klein- en achterkleinkinderen in een geheel andere tijd, met dezelfde kracht zijn!

Tot zover Ds. Velema.

Tenslotte willen we nog melding maken van een derde artikel. Dat is van de hand van A.C. Floor te Leusden en gaat over Geloof en geweld of: kernvragen rond kernwapens. Na een Inleiding schrijft Floor over: Mag geweld worden gebruikt? en daarna over: Zijn er grenzen aan het gebruik van geweld? De schrijver is zeer deskundig op dit gebied en hij schrijft zeer principieel en daarom is zijn voorlichting die hij hier geeft van belang. Aan het einde van de Inleiding zegt hij, dat de bedoeling van deze bijdrage is om te komen tot een bezinning over het in de titel vermelde onderwerp en wel zo dat we de kerk niet gaan misbruiken als maatschappelijk actiecentrum, doch dat ieder lid wordt aangespoord zich door het gebed en bezinning naar buiten voorbeeldig als christen op te stellen, niet geleid door angst, maar door vertrouwen in de Heere.

Aan het einde van het antwoord op de eerste vraag zegt de schrijver:

Maar als de overheid tenslotte, als er geen andere mogelijkheden meer overblijven om de belangen van het volk te beschermen, haar toevlucht moet nemen tot het gebruik van geweld, dan is dat niet alleen wettig, maar het is tevens haar plicht. Bijbels bezien kan dit laatste worden onderbouwd door Romeinen 13 : 4.

Bij de beantwoording van de tweede vraag zegt Floor o.a.: Me dunkt, wij kunnen met de hand op de grondwet verklaren dat ons wapenarsenaal de vrede moet dienen. Maar hebt u weleens kennis genomen van de marxistische doelstellingen? Ook christenen lopen het gevaar dat ze te éézijdig en te simpel over deze zaken oordelen. Er is een categorie die alles kritiekloos aan de overheid overlaat en zich te weinig aan deze zaken gelegen laat liggen. Het is niet juist om deze problemen uit de weg te gaan onder het motto dat de overheid die over ons is gesteld hiervoor de verantwoordelijkheid draagt.

Maar er is ook een andere groep, die naar mijn opvatting zich schuldig maakt aan een selectieve uitleg van het Evangelie door eenvoudigweg vast te stellen dat kernwapens niet naar de maatstaven van het Evangelie zijn. Ze kunnen best gelijk hebben, maar waarom zo éézijdig geredeneerd door te doen alsof er geen ander wapentuig is, dat net zo verderfelijk is? En waarom hoor je deze groep zo weinig spreken over de morele ontkerstening en het milieubedrijf?

Hierbij willen we het laten.

Het jaarboek, dat we verder niet behoeven aan te bevelen, is uitgegeven door D.J. van Brummen b.v., postbus 24, 3300 AA Dordrecht. Het kost f 11,25.

B.

De Bergrede

Zo luidt de brochure, geschreven door Drs. A. Noordegraaf en uitgegeven door de Willem de Zwijgerstichting, postbus 642, 7300 AP Apeldoorn.

De Bergrede vraagt in deze tijd veel aandacht. Er zijn allerlei beschouwingen over deze rede. De schrijver van de brochure noemt ze. Hij geeft verder een beknopte uitleg en tenslotte gaat hij de vraag na, wat de betekenis is van de Bergrede in het geheel van Jezus' prediking van het Koninkrijk zoals de evangeliën ons die vertolken, en in het licht van zijn werk waarvan het Evangelie van Kruis en opstanding getuigt. We nemen hier enkele uitspraken van de schrijver over om te trachten zo zijn zienswijze te vertolken:

Hij (de Christus) is degene die door zijn lijden en sterven zijn volk zal redden van hun zonden en het heil van het Koninkrijk voor hen verwerft. We kunnen de Bergrede niet verstaan zonder dit Evangelie van verzoening en heil te horen meeklinken. In dat licht heeft het diepe zin dat de Bergrede begint met het Evangelie van het Koninkrijk, het Evangelie der armen waarin de Heere het heil van het Koninkrijk toezegt aan hen die delen in het nieuwe Verbond en dat zijn grondslag vindt in de verzoeningsdood aan

het kruis. De Bergrede staat zo verstaan in het hart van de nieuwtestamentische verkondiging. (blz. 42).

Wanneer Christus ons de heilige eis Gods leert verstaan in al haar radicaliteit en diepte, leren we daaruit, om met de Catechismus (zondag 2) te spreken, onze ellende kennen. In die zin bindt de Bergrede ons, ja drijft zij ons uit tot Hem Die zelf de wet der liefde vervuld heeft in zijn leven, in zijn lijden en sterven. Maar deze Koning van het Rijk leert zijn volgelingen ook wat het betekent de weg van de geloofsgehoorzaamheid te gaan in zijn navolging. Het gebod „gij zult” krijgt zo de klank van een belofte, maar roept tevens tot een nieuwe gehoorzaamheid. (blz. 44)

De liefde-eis dient verstaan te worden in het licht van heel de geopenbaarde wil van God in de wet en de profeten. Zo ontvangen we verticale doorsneden van het gebod der liefde in al haar radicaliteit. (blz. 45)

En de kinderen van het Koninkrijk staan in de wereld als het zout der aarde en het licht der wereld. Daarom zal van hun aanwezig-zijn, hun getuigenis, hun levenswandel een bederfwerende en vernieuwende kracht uitgaan. Daarom zal de gemeente die de Bergrede verstaat (horen en doen) altijd iets hebben van een „stoorzender” die profetisch getuigend staat in de wereld, heilzaam verontrustend en kritisch stimulerend. (blz. 46)

Slechts wie leeft uit het heil van het Rijk zal de geboden horen, verstaan en doen. Daarom komt het aan op het zoeken van dit Koninkrijk (Matth. 6:33). De geboden zijn geen voorwaarden, maar laten de weg van het Koninkrijk zien opdat we horen en geloven. Dat Koninkrijk brengt eerst de gave van de liefde en daarna de eis van de liefde. (.....) De Bergrede bindt ons aan Christus die met ons meegaat tot aan de voleinding der wereld en die ons door zijn Heilige Geest onderwijst. (.....) Door de vernieuwende kracht van Gods Geest in geloofsverbondenheid met de Heere zien we hoe mensen tot omkeer komen en op de weg van de liefde en de dienst leren wandelen met een liefde die de gewone gang der dingen soms verrassend doorbreekt. (blz. 46/47).

De Bergrede is geen nieuwe wet voor de maatschappij, geen absolute moraal, wel een radicaal woord, want het wil ons brengen tot een nieuw leven uit de nieuwe wortel (radix = wortel) van de genade van Jezus Christus in de dienst der liefde. (.....) Leven met de Bergrede is een spanningsvol bestaan, een leven naar de wet, door het geloof, uit de genade, door de kracht van de Heilige Geest, die de eerstelingsgave van het Koninkrijk is. Leven met de Bergrede is dan ook een verwachtingsvol uitzien, waarin het gebed opklinkt: Uw Koninkrijk kome, Uw wil geschiede gelijk in de hemel also ook op aarde. (blz. 47/48).

Deze belangrijke brochure telt 56 pagina's en kost f 7,50. De vaste donateurs van de Willem de Zwijgerstichting ontvangen de twee jaarlijks uitkomende brochures voor een minimum bijdrage van f 10,- per jaar. Een lijst van reeds verschenen brochures is verkrijgbaar.

B.

Voor de jeugd

Het Zonnekind 35

Beste jongelui!

„En ziet, een bijenzwerm was in het lichaam van de leeuw, met honing; en hij nam die in zijn handen en ging voort, al gaande en etende; en hij ging tot zijn vader en tot zijn moeder, en gaf hun daarvan en zij aten; doch hij gaf hun niet te kennen dat hij de honing uit het lichaam van de leeuw genomen had”.

Richt. 14:8b, 9.

En ziet.....

We hebben stilgestaan bij het lichaam van de leeuw en de bijenzwerm die er een honing-raat in gebouwd had, waaruit de kostelijke honing vloeide.

Ik zeg: We hebben er bij stilgestaan. Doch is dat wel echt waar? Want wij zijn van zulke „hardlopers”. Wij staan uit en van ons zelf nergens bij stil. We lopen overal aan voorbij met snelle pas. We hebben nu eenmaal haast in het leven. Dat is een andere haast, dan waarvan gesproken wordt in de bijbel. In de

bijbel wordt ook over „haast” gesproken. Het woord „haasten” komt er zelfs vele malen in voor. Wij bedoelen in dit verband, het „zich haasten” om behouden te worden van de toekomende toorn. Want niemand weet de dag van zijn dood. De dood komt als een dief in de nacht. En als we dan niet bereid zijn om God te ontmoeten, zal het einde vreselijk zijn. Daarom, jongens en meisjes, als dit met jullie het geval is: Haast je dan om je 's levenswil, voor het te laat is.

Om bij Gods daden stil te staan, moet een mens stilgezet worden. Zo is het ook weer. Ik denk weer aan de geschiedenis die ons bezig houdt. De leeuw was een groot dier. Bijen zijn maar kleine dieren. Doch God is groot in alle dingen. Tot in de kleinste toe. Wie daarbij stilgezet wordt, wordt niet groot, doch klein. Klein voor God. En dat is altijd het beste. Zeker voor onze opgroeiende jeugd.

Simson nam van de honing die uit de raat vloeide. Hij nam zijn handen vol en vervolgde zijn reis. Terwijl hij zijn reis vervolgde, at hij de smakelijke honing op. Wat er al etende door hem heen gegaan is, het staat al weer niet met zoveel woorden in de bijbel beschreven. De bijbel is nu eenmaal geen notulenboek. Het is Gods getuigenis, dat eeuwig zeker is en slechten wijsheid leert. Doch al staat het niet met zoveel woorden opgetekend wat er in de gedachten van Simson omgegaan is, ik waag toch een poging om te zeggen wat er in hem omgegaan kan zijn. Hij is tenslotte ook een mens geweest, waarvan de gedachten nooit stil staan. Hij is opgevoed geworden in de vreze des Heeren, en dat heeft ook invloed op het gedachtenleven van een mens. Iemand die nooit van de Heere gehoord heeft, kan ook moeilijk aan de Heere denken. Doch iemand die daar wel van gehoord heeft, kan het moeilijk altijd vergeten. Al zijn er wel, helaas, die het graag vergeten zouden. Want het moeten denken aan de Heere is altijd nog een zekere rem, waardoor men niet zelden voor veel kwaad bewaard wordt.

Simson dan kon denken: Wat een wonder. Hier bedreigde mij eens de dood en nu vind ik er het leven. Want de leeuw bedreigde zijn leven, en de bijen zorgden er voor, middelijkerwijs, dat hij in het leven onderhouden kon worden. Want om te kunnen blijven leven, moeten we nu eenmaal iedere keer weer eten. De dood verdient te hebben en het leven te krijgen, want daar komt de gehele gang van zaken toch op neer, is dat geen groot wonder? En in dat wonder delen wij nu elke dag. En het is een niet minder groot wonder als we het zo zien mogen. Want laten we eerlijk zijn. Dat we de dood verdiend hebben, daar hebben we doorgaans niet zoveel moeite mee, om dat te zeggen. We zijn er bij opgevoed, we zeggen het na. We spreken grote waarheden uit, doch beleven er niets van. Zo is het ook met het dagelijkse eten dat we krijgen. O zeker, we zijn er al weer vlot bij om te zeggen: Het is niet verdiend. Vader haalt het misschien wel dagelijks aan in zijn gebed: We hebben alles verbeurd en verzonddigd. Doch het „amen” is nog niet uitgesproken, of we zetten ons gedachtenloos aan de maaltijd, met niet zelden de nodige commentaren. Zo zijn we nu eenmaal, helaas!

Doch als we er eens bij bepaald worden, dan wordt het anders. Dan gaan we metterdaad zien dat we dood hebben verdiend. Dat de briesende leeuw, de duivel, die het geweld des doods heeft, ons levend zou verslinden. En als we dan nog in leven mogen blijven, dit middelijkerwijs onderhouden mogen zien, dan wordt het als een wonder beleefd. Dan kun je al gaande en etende in stilte wel eens zingen: Uw goedheid HEERE is hemelhoog. Ja, met recht: Hemelhoog! Dat is zo groot dat het in woorden niet is uit te drukken. Je maag komt dan vol met eten en je hart wordt dan vol van de goedertierenheden des Heeren. Dan is niet alleen de natuurlijke spijs goed voor het lichaam, maar dan komt er nog een geestelijke spijs bij, waarvan de dichter heeft gezongen: Hoe zoet zijn mij Uw redenen geweest. Geen honing kan het gehemelte beter smaken.....

Gelukkig, jongens en meisjes, als deze dingen geen vreemde zaken zijn voor jullie. Misschien komt julie dit allemaal wat „ouderwets” over. Doch begrijp goed, al wordt over deze dingen weinig of niet meer gesproken, dat het toch dingen zijn die nooit uit de tijd raken, en daarom ook nu nog beleefd worden.

De dood verdient te hebben en het leven te

mogen verkrijgen en behouden in natuurlijk opzicht is groot. Doch het is nog groter wanneer ik door het geloof deel mag krijgen aan het eeuwige leven. Dat is te danken aan Hem Die ook een Leeuw genoemd mag wordt. De Leeuw uit de stam van Juda. We hebben al eerder op Hem gewezen. Doch is het verkeerd, als dit weer gebeurt? Het gaat tenslotte altijd om Hem. Wie door het geloof in Hem, mag leven, die eet en drinkt Hem ook. Want tenzij dat gij mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, gij hebt geen leven in uzelf, zo heeft Jezus Zelf eens gezegd. En wie dat doen mag, proeft en smaakt toch ook dat de Heere goed is. En dat is dan weer een zoete spijs met als gevolg een zoete nasmaak - zoete overdenkingen. Zie ze maar veel te hebben. Het is bij de Heere vandaan, om niet te verkrijgen. Hij wil er echter wel om gebeden zijn.

Al gaande en etende komt Simson weer bij zijn ouders terecht. Zij zeggen niet: Waar heb je nu weer gezeten? Of: Hoe kom jij nu aan die honing? Waar haal je dat allemaal vandaan? Dat zijn toch heel gewone menselijke vragen en daarom ook begrijpelijk. Doch ik lees niet dat ze hem deze vragen hebben gesteld. Ze hadden met hun kind al meer wonderlijke dingen beleefd. Ook minder prettige dingen. We hebben in het verleden daar ook op gewezen. Hij wilde die filistijnse vrouw hebben. En ondanks al hun waarschuwingen zette hij toch door. Zij hadden al eerder het zwijgen er aan moeten toedoen. En het komt mij voor dat hen dit nu ook wel het beste leek.

Ik lees wel dat Simson hen ook van de honing gaf. Dit zouden we een goede trek in hem kunnen noemen. En waarom zouden we daar geen aandacht aan geven. Ouders geven daar zeker acht op. Ik kom dat in de praktijk van het ambtelijke leven menigmaal tegen. Het komt veel voor dat ze op hun kinderen heel veel aan te merken hebben. Doch als het er op aan komt dan laten ze toch ook altijd graag weer de goede kanten zien en horen, die ze toch ook bij hun kinderen op mogen merken. Zo zal het ook bij de ouders van Simson gegaan zijn. Ze gingen wel met hem mee, zij het met lood in hun schoenen. En als ze dan onderweg van hun zoon honing krijgen, hebben zij dat dankbaar aanvaard. Zij hebben het ook lekker opgegeten. Ongetwijfeld zijn zij er door verkwikt geworden. Wel staat er bij dat Simson hen niet vertelde dat hij de honing uit het lichaam van de leeuw genomen had.

Dat is begrijpelijk, als we ons herinneren dat hij destijds hen ook niet vertelde dat hij de leeuw verslagen had. Want als hij hen nu had verteld waar die honing vandaan kwam, dan had hij ook het verslaan van die leeuw hen moeten vertellen. En dat hield hij liever voor zichzelf.

Zo lopen ouders en kind met elkaar, toch langs elkaar heen. Want Simson kon niet bekijken hoe zijn ouders dachten. En de ouders wisten ook niet wat er in hun kind omging. Ook dat is een zaak die nog al eens voorkomt. Kinderen begrijpen lang niet altijd de zorgen die hun ouders omtrent hun kinderen met zich meedragen. En ouders weten ook lang niet altijd wat hun kinderen in hun binnenste meevoeren.

Dit is zeker, dat het zwijgen van Simson, wat ons meegedeeld wordt, plaats had onder de voorzienige leiding van God. Want straks zou hij in zijn beleving met die leeuw en die bijen oorzaak vinden om die Filistijnen met een raadsel te verzoeken. Dit zou dan weer de aanleiding zijn, wat Simson op dit moment ook nog niet bekijken kon, om de Filistijnen te bestrijden en hun kracht te breken.

Wie kan Gods wijs beleid doorgronden? Dit moet menigmaal getuigd worden, als we achter de zaken staan. Hebben jullie dat ook? Dan krijgt God de eer. Soms pas na jaren. Denk aan Jozef! Doch ik moet weer gaan eindigen. Ik doe dat met een hartelijke groet.

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Uitgeverij Boeken Centrum B.V.
Postbus 84176, 2508 AD Den Haag

Omdat Gij bij mij zijt door Kurt Heimbucher
Dit boekje richt zich niet tot gezonde mensen. Het zou graag een bescheiden dienst willen

bewijzen aan zieken. Wie op zijn levensweg kort of lang de last van een ziekte moet dragen, voelt zich vaak eenzaam en onbegrepen. Aldus de schrijver in het Ten geleide. Tussen de korte beschouwingen staat telkens een woord uit de Psalmen en een couplet uit een lied van Paul Gerhardt. De aanhalingen uit de Schrift zijn niet naar de Statenvertaling. Het werkje is uit het Duits vertaald door Drs. W. Anker.

Het boekje ziet er fris uit. Het is gedrukt op

geel papier. Het is verlucht met kleurenfoto's. Het leest vlot en bevat veel goeds om over na te denken. Maar het ademt een andere geest dan de onze. Dit is duidelijk als we b.v. dit lezen: God is geen toeval. God is geen noodlot. God is géén tiran. God is onze Vader. Dat heeft Jezus ons gezegd. Met de eerste drie uitspraken kunnen we het eens zijn, maar met die andere niet. Hier is geen plaats voor het werk van de Heilige Geest, Die dode zondaren levend maakt, onderwijst, troost en

leidt, waardoor ondervonden wordt, dat de Heere het in de meest smartvolle wegen wel kan maken en ook werkelijk wel maakt. De meditatie gaat over Waarom?, Bezinning, Leiding, Geduld, Vertrouwen, Gesprek, Belofte, Dankbaarheid, Verandering, Hoop. Het belangrijkste. Het boekje telt 48 pagina's en kost gebonden f 9,90.

B.

ALLE BEGRIP TE BOVEN (95)

22. In Castle Pulverbach (5).

Op het laatste Kerstfeest van haar leven, 1852, sprak ze, zoals ze altijd deed, vooral in dat jaargetijde, dat ze een week tevoren zeer ernstig in gebed was geweest, dat de Heere haar ziel die dag zou bezoeken. Hij kwam in dat vers van de Kersthymnen van Hart:

*Seven wind, de Koninklijke Vreemdeling
bij deze tekenen: een Kindeke zult u zien
zwak en in een kribbe liggend
in doeken gewonden; dat is Hij.*

De laatste woorden braken mijn hart: dat is Hij en daarna leidde Hij mij om het tiende hoofdstuk van Hebreëen te lezen en ik kon weer naderen en vond verlossing, volkomen, volmaakt, en geheel in dit vers: „Maar Deze een slachtoffer voor de zonde geofferd hebbende, is in eeuwigheid gezeten aan de rechterhand Gods”. Ik kreeg geloof en dacht, wat voor goed zou dit voor mij zijn, als ik geen geloof had. Maar ik mocht zien op de Zoon en in Hem geloven ten eeuwigden leven. Ik weet niet wat een verzekerde staat is zonder Christus, want sinds Hij mij geroepen heeft ben ik onverzekerd geweest zonder Hem.

Ik zie altijd uit naar mijn dood. Ik weet de dag noch het uur, maar hij zal niet onverwachts voor mij komen, komen wanneer hij wil. Hij was het eerst met mij in dit woord: Zie Ik sta aan de deur en Ik klop”, en zo zal het tenslotte zijn. En wat zal het wezen, als Hij komt en klopt (voor mij bij mijn dood) om klaar te staan om Hem onmiddellijk open te doen. Mijn ziel verlangt vaak om heen te gaan. Ik zeg vaak: „Hoe lang nog, lieve Heere, hoe lang?” en soms denk ik dat het niet lang meer zal duren. O, hoe schitterend en heerlijk zijn deze woorden: „En de stad behoeft de zon en de maan niet, dat zij in haar zouden schijnen, want de heerlijkheid Gods heeft ze verlicht en het Lam is haar kaars”. O, die begrafenis-preek: Wij zullen wel niet allen ontslapen, maar wij zullen allen veranderd worden in een punt des tijds, in een ogenblik met de laatste bazuin, want de bazuin zal klinken en de doden zullen onverderfelijk opgewekt worden en wij zullen veranderd worden. Want dit verderfelijke moet onverderfelijkheid aandoen”. Ik ben helemaal weg als ik aan deze dingen denk.”

Het was in augustus 1853 dat Sukey een beroerte kreeg. Ze had die dag verscheiden van haar vrienden gezien, zoals gewoonlijk bijeen en zij had alleen aan de avond van de vorige dag een heerlijk gesprek met een van hen gehad, waarbij zij zei: „Ik weet dat mijn Verlosser Christus Jezus leeft en in mij woont en in het einde zal Hij verschijnen en Zijn eigen gezegend werk

van genade en barmhartigheid en waarheid duidelijk en schitterend in mijn hart maken. Want Hij zal bedekken wat ik tot de laatste dag jegens Hem misdreven heb en mij in het laatste ondersteunen en troosten, of ik erover kan spreken of niet, want Hij heeft gezegd: „want Ik zal het voor u voleinden”, hetwelk Zijn eigen gezegend genadewerk is in het hart van een ellendig, verdorven zondaar. Wat een genade er verzekerd van te zijn te behoren bij dit „bundeltje der levenden”, het ware eeuwige leven, als voor ons de tijd komt om alles hier beneden achter te laten. Wat een zegen te gevoelen, dat we veilig in Christus zijn, of we nu sterven of leven! Mijn gebed is vaak: „Heere, als het U behaagt om mij weg te nemen of een van Uw kinderen, uit dit leven, dat het U moge behagen om meer en meer op te wekken uit elke generatie, die naar Uw voornemen geroepen zullen worden. Uw gezegend Woord zegt: „De Heere voegde dagelijks toe tot de gemeente die zalig werden”. En daar het U behaagt heeft om zo'n onwaardig schepsel als ik ben tot een zaligmakende kennis van U te brengen, mijn gezegende Vader en God in Christus Jezus, is mijn hartelijk verlangen om te horen van nog velen meer die toegebracht en behouden zijn door Uw almachtige kracht door Uw geliefde Zoon en Uw Heilige Geest. Dit vraag ik U, mijn gezegende Vader in de hemel, om Christus wil”.

Op de avond van die dag zag haar dochter haar gedurende enige uren buiten de deur van haar huisje zitten, met haar Boek voor haar, waar ze erg in verdiept scheen te zijn; haar bril werd bij het laatste hoofdstuk van het evangelie van Markus gevonden. Mercy zegt in een brief aan een vriend: „Zeven en dertig jaar is zij onder ons in deze plaats in- en uitgegaan en onze harten zijn aan elkander verbonden geweest. Jane en ik waakten bij haar sterfbed en zaten enige uren bij haar, dag aan dag, van dinsdag tot zaterdagavond, toen we ons afscheid in deze wereld van haar namen. En al was er geen stem of taal in deze dagen en al waren haar ogen gesloten, toch voelden we dat de Heere zeker op die plaats was en dat het heilige grond was. Het was een begeerte die ze soms uitgedrukt had om deze wereld op een sabbat te mogen verlaten om zich te verheugen in een hemelse en eeuwige, en dit werd haar vergund, toen de zon juist opkwam op de laatste zondag.”

Sukey heeft een keer gezegd: „Ik denk nu vaak aan mijn dood. De mensen zullen samenkomen om oude Sukey Harley te zien sterven en ze zullen denken heerlijke woorden uit mijn mond te zullen horen. Maar ze zullen niets horen. Neen, ik zal geen woord hebben te zeggen als ik s terf. Dit gevoel heb ik, dat mijn mond dan gestopt zal zijn, er zal voor mij niets meer zijn te zeggen. De mensen zullen een hoopje vlees zien, maar ze zullen niet, kunnen niet mijn leven zien.

GBS-BIJBEL voor evangelisatie- doeleinden

Deze complete Bijbel, in de niet gereviseerde **STATENVERTALING**, wordt tegen kostprijs - uitsluitend rechtstreeks - geleverd aan evangelisaties, stichtingen en verenigingen die zich inzetten tot het verspreiden van de Heilige Schrift.

Handzaam formaat, 10,5 x 16 cm, in stevige buigzame geplastificeerde koft met zilveropdruk, 1362 pagina's, met woordenlijst en overzicht van geldsoorten, maten en gewichten, prijs f 12,50

Voor minder geld dus een 'echte' Bijbel.

Voor gratis verspreiding of levering tegen gereduceerde prijs kan een beroep gedaan worden op het **VERSPREIDINGS-FONDS** van de **GEREFORMEERDE BIJBEL-STICHTING** om hierin eventueel tegemoet te komen. Te bestellen (portvrij) bij de

**GEREFORMEERDE
BIJBELSTICHTING**
ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT

**Uitgeverij
Boekhandel
G. KOOL**
Het adres voor
al Uw goede boeken

Stationssingel 50
Tel. 08385-13978
Postbus 177
3900 AD Veenendaal

PLAATS UW FAMILIE- BERICHTEN IN BEWAAR HET PAND

U bent ook dit jaar weer hartelijk welkom op „**De Verrassing**”

Pension voor jong en oud. Bungalows en starcaravans.

Zondag eerbiedigend. Bespreek tijdig.

Postbus 302, 1794 ZG, Oosterend-Textel.
Tel. 02223-661 of 391

□ „Repos Ailleurs” te Driebergen. RUSTOORD voor eenzaam, herstellend, oververmoeiden en zij die, binnen eigen kring, er eens uit willen of moeten. Houdt u Gods Dag in ere en bent u afkerig van t.v. e.d., belt u dan eens 03438 - 12466.

ZENUWACHTIG ?

Geheel plantaardige Zenuwtabletjes ! Werken rustgevend en ontspannend. Kuur voor een maand f 20,-

Tevens uit voorraad leverbaar meer dan 40 kruidenmengsels, o.a. Migraine, Maag, Maagzweer, Niersteen, Reumatiek, Gewrichtsreumatiek, Slapeloosheid, Vermagering. Kuur voor een maand f 15,-

NIEUW

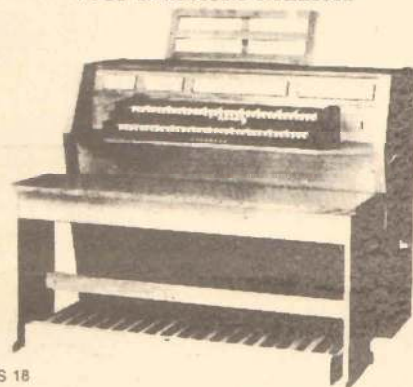
Behalve de soorten Vermagering, Vochtandriving en Zenuwen, nu ook Hoge Bloeddruk, Reumatiek en Vernauwde Bloedvaten in tabletvorm verkrijgbaar. Maandkuur f 20,-

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5,
2011 WL Haarlem.
Tel. 023 - 312882, b.g.g. 023
324606. Postgiro 190609.

JOHANNUS

Hét elektronische orgel
voor klassieke muziek.

OPUS 18

JOHANNUS orgel
vanaf f 6.500,-.

Dealer van o.a.: JOHANNES, VISCOUNT, OMEGA. Komt u eens geheel vrijblijvend deze orgels beluisteren en bespelen. Ook kunt u de 4-kanalen akoestiek beluisteren.

- * Landelijke service
- * Hoge inruil
- * Franco thuis door heel Nederland
- * Gaarne telefonische afspraak

nie. deij
VIANEN
Orgels

Voorstraat 89
Tel. 03473-76170